

Centar za građansko obrazovanje

Ministarstvo prosvjete

**U REDU JE BITI
DRUGAČIJI!**

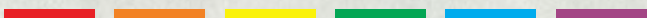

Polazna vrijednost sistema obrazovanja i vaspitanja je *jednakost svih u ostvarivanju ovog prava, bez obzira na bilo koje lično svojstvo*. To je ključna pretpostavka za razvoj društva i okruženja bez nasilja, socijalne isključenosti ili drugih oblika diskriminatornog postupanja.

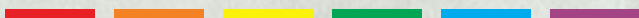
Niz istraživanja i projektnih aktivnosti pokazao je da na nivou opšteg stava postoji svijest građana/ki da LGBT osobe trpe najviši stepen diskriminacije. Uprkos tome, građani/ke i dalje prema LGBT osobama imaju negativan stav, što dovodi do toga da je ova populacija zatvorena, a samim tim i marginalizovana.

Među srednjoškolcima se pokazalo da je važno raditi na stavu koji odražava odnos prema pravima na seksualnu orijentaciju (45,92% mladih formira negativan stav). Jasno je da je *put do smanjenja homofobičnosti dug i zahtijeva istrajnost pri čemu je važna edukacija, širenje vrijednosti tolerancije i demokratskog socijalnog učenja*. Kroz nastavni proces treba izgrađivati znanja i vještine, sistem vrijednosti koji podrazumijeva društvo koje se odlikuje razumijevanjem i prihvatanjem različitosti, poštovanjem ljudskog dostojanstva i prava na slobodan život.

Prema ovome nas vode smjernice i principi niza međunarodnih dokumenata. „Učiti živjeti zajedno“ je jedan od četiri temelja obrazovanja koje je istakao UNESCO (1996). Potrebno je razviti znanja i stavove neophodne za život u društvu različitosti, kao što su poštovanje različitosti, tolerancija, saradnja, otvorenost i prilagodljivost. Treba poći od preporuka: Savjeta Evrope o mjerama protiv rasne, nacionalne i vjerske mržnje (1996); Parlamentarne skupštine u odnosu na ksenofobične stavove i pokrete u zemljama članicama (1983); Komiteta ministara o mjerama za borbu protiv diskriminacije na osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta (2010).

Politika jednakosti zasniva se na *pružanju objektivnih informacija u vezi sa seksualnom orijentacijom i rodnim identitetom*. Istorijski posmatrano, homofobni odnos postoji gotovo oduvijek. Svoj najtragičniji oblik je imao u istorijskom periodu nacizma kada su homoseksualci bili proganjani i odvođeni u logore. Sa završetkom Drugog svjetskog rata homofilni pokret u Evropi, a zatim i u SAD, počinje da jača. U Holandiji je 1946. osnovana jedna od prvih gej organizacija, a slične organizacije osnivaju se u Danskoj, SAD, Ujedinjenom Kraljevstvu i drugdje. Najsnažnije promjene su se desile kao rezultat pokreta za ljudska prava, te političke i društvene liberalizacije koje naglašavaju supremaciju individualnih prava i sloboda. Američka psihijatrijska asocijacija, 70-ih godina XX vijeka, *uklanja homoseksualnost sa spiska mentalnih poremećaja*. To čini i Svjetska zdravstvena organizacija, koja *homoseksualnost počinje da tretira kao varijantu* seksualne orijentacije. Najveće društvene i zakonske promjene u odnosu na prava LGBT osoba dešavaju se s kraja 80-ih i tokom 90-ih.

Nakon obnove nezavisnosti Crna Gora je u kratkom roku postala članica značajnih međunarodnih organizacija. Pristupila je obavezama koje propisuju Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, Evropska socijalna povelja i druge brojne konvencije o zabrani različitih oblika diskriminacije. *Ustav Crne Gore* inkorporira međunarodno-pravne standarde o zaštiti ljudskih i manjinskih prava u svoj pravni sistem, posebno u dijelu jednakosti šansi, *zabrane svih oblika diskriminacije i širenja mržnje*.

Potrebno je imati u vidu da *LGBT osoba ima seksualnu orijentaciju* (emocionalnu i seksualnu privlačnost) *koja je dio njenog identiteta kao i kod heteroseksualne osobe*. Važno je znati da je životni, socijalni i emocionalni status LGBT osoba komplikovan i težak. Porodice su tradicionalne, odbacujuće. Zato je LGBT osobama proces prihvatanja i vrednovanja seksualne orijentacije i identiteta teži nego heteroseksualnim osobama.

Vaspitno-obrazovni proces Crne Gore, uslovno rečeno u prvoj fazi sistemskog poboljšanja položaja LGBT osoba, orijentisan je na rad u okviru razvojnog doba adolescencije. Karakter adolescencije je pogodan jer su mladi ljudi otvoreni za preispitivanje vrijednosti, promjenu navika i ponašanja. Kod adolescenata je moguće mijenjati negativne stavove proistekle iz tradicionalizma i voditi ih ka usvajanju novih, a *tačnih informacija* koje upućuju na to da homoseksualnost i biseksualnost ne znače mentalnu bolest, da manifestuju *adekvatne emocije*, primjerene i *nenasilne oblike ponašanja* koje cijene da stigmatizacija, diskriminacija i nasilje predstavljaju rizik po mentalno zdravlje i dobrobit LGBT osoba.

LGBT adolescente treba podržati u procesu razumijevanja, prihvatanja i vrednovanja vlastite seksualne orijentacije, odnosno identiteta koji je razvojni zadatak ove životne faze.

Dakle, potrebno je stalno preispitivati dominantne društvene stavove i suočavati se sa stereotipima i predrasudama o LGBT osobama. To je jedini ispravan put koji može osigurati poštovanje ljudskih prava, promovisati toleranciju u svim segmentima društva, obezbijediti punu pravnu zaštitu i socijalnu inkluziju osobama drugačije seksualne orijentacije.

This document has been produced with the financial assistance of federal government of Belgium, within the framework of the LGBT Project of the Council of Europe. The views expressed herein can in no way be taken to reflect the official opinion of the Belgian federal government or the Council of Europe.

Ovaj dokument je napravljen uz finansijsku pomoć federalne vlade Belgije, u okviru LGBT projekta Savjeta Evrope. Stanovišta iznijeta u njemu ni na koji način ne mogu biti uzeta kao službeno mišljenje federalne vlade Belgije ili Savjeta Evrope.